

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Π Ρ Ω Τ Ο

Ο ΑΕΡΑΣ φύσαγε σα γύφτος. Έλεγε πως βάλθηκε ν' ανάψει κάπου μια θεόρατη φωτιά για να ζεστάνει τον κόσμο. Γιατί κρύωνε ο καημένος ο κόσμος τούτο το φθινόπωρο. Κρύωνε σαν αμαρτωλός. Κρύωναν και τα σπίτια αυτής της πόλης. Είχαν στριμωχτεί εκεί απάνου στην ποδιά του βουνού, απ' τα παλιά τα χρόνια, και τώρα μετά-νιωσαν. Μα ήταν πια πολύ αργά. Τώρα είχαν γίνει πόλη. Σηκώνεται και φεύγει, έτσι εύκολα, μια πόλη;

Για να λέμε όμως την αλήθεια, το κρύο δεν είχε λόγο να κοπιάσει τόσο νωρίς. Ούτε κι ο Καζαμιάς συμφωνούσε μαζί του. Οι παγωνιές ήταν ακόμα μακριά. Έπηζαν τα ποτάμια και δένανε τα νερά. Αυτές ήταν οι χειμωνιάτικες δουλειές του αέρα. Μα το Σεπτέμβρη μήνα δε γίνονται αυτά τα καμώματα. Οι αέρηδες είναι ακόμα μαλακοί. Μυρίζουν ώριμα φρούτα. Δε θέλουν σύννεφα μαζί τους, πάνε ανάλαφροι σαν ξυπόλυτα αγόρια.

Να, σαν κι αυτό το ξυπόλυτο αγόρι που τρέχει από-φε πάνω στο δρόμο που φέρνει στην πόλη. Τρέχει γιατί κρυώνει και γιατί το σπρώχνει ο αέρας σαν κουρελάκι. Τ' όνομά του Μέλιος, μα δε χρειάζεται, γιατί κανείς δεν το ρωτάει. Τώρα περνάει το μεγάλο δρόμο με τις ακακίες που σκίζει την πόλη στα δυο. Είναι καλοφκιαγ-

μένος δρόμος. Τα καλοκαίρια μοσκοβολάει δυνατά απ' τη δεντροστοιχία και τα περβόλια που απλώνονται πλάι του. Κάθε Κυριακή τον καταβρέχουν κιόλα μ' ένα τρύπιο βαρέλι που το φορτώνουν σ' ένα δίτροχο, για να μη σκονίζονται τα φουστάνια των κοριτσιών. Καλή συνήθεια... Γιατί αλλιώς τα κορίτσια μπορεί να μην έβγαιναν περίπατο, και τότε τι χάρη θα είχε ένας εξοχικός δρόμος χωρίς κορίτσια;

Το ξυπόλυτο αγόρι έφτασε τώρα στο γεφύρι όπου αντάμωναν ο δρόμος με τον ποταμό και κάνανε σταυρό. Από δω θα περάσει, να χωθεί στους σκούρους μαχαλάδες. Απ' αυτό το παλιό γεφύρι που τα θεμέλια του τρέμουνε απ' το βιαστικό νερό. Αυτό το ποτάμι από αύριο θα μπει στη μικρή του ζωή.

Γιατί, πιο κάτω, πάει και ποτίζει τις μικρές λεύκες, που ζώνουνε τον αυλόγυρο του σκολειού. Κυλά και φέρνει γύρω το κάτασπρο χτίριο και το τυλίγει σα νερογάλαξη φασκιά. Από δω φαίνεται καλά η κόκκινη σκεπή του, οι δυο κολόνες που στέκονται ολόρθες μπροστά στην πόρτα του, τα φαρδιά του παράθυρα. Όμορφα που θα είναι εκεί μέσα από αύριο... Τα παιδιά θα μπορούν να 'χουνε από ένα κασκέτο με κουκουβάγια στο κεφάλι και να μιλούνε μεγαλίστικα.

Το σκολειό αυτό ήταν ολόιδιο με τ' όνειρό του. Έτσι άσπριζαν οι τοίχοι του κι έτσι έφεγγαν τα παράθυρά του τις νύχτες της μοναξιάς. Έτσι φαίνονταν απ' το χορταρένιο στρώμα του...

Ποιο ήταν αυτό το αγόρι; Μα ποιο άλλο; Ο Κρηφ.*

* Κρηφ: όνομα που του 'δωσαν οι ντόπιοι χωριάτες στο «Συννεφιάζει» εξαιτίας της αναπηρίας του.

Είχε ακόμα στη γλώσσα του τη στυφάδα της μοναξιάς, όπως του την πότισαν οι σελίδες ενός άλλου βιβλίου που τώρα πια έμεινε πίσω. «Συννεφιάζει»... Ο Κρηφ είναι τώρα μεγάλος. Σε λίγο θα γιομίσουν τα μάγουλά του χνούδι. Τρία σωστά χρόνια πέρασαν από τότε. Και το παιδί ψήλωσε, ψήλωσε και χλώμιανε κι άλλο, μα δε βάρυνε. Βασανίστηκε κι άλλο, μα δε γλυκάθηκε. Όλα αυτά τα χρόνια φαχούλεψε να βρει λίγη ζεστασιά. Πλήρωσε για το φωμί του άγουρο ιδρό που ακόμα μύριζε γάλα. Να ποιο ήταν το αγόρι. Ο Κρηφ του παλιού βιβλίου που δε βρήκε το χωριό με τα χαρούμενα παιδιά γιατί τα σύννεφα που κυνηγούσε ήταν λυτά και φεύγανε.

Τι έκανε, λοιπόν, όλα τούτα τα χρόνια; Τίποτα. Μάζευε γνώση και φαρμάκι. Ήθελε να είναι καλός και δεν ήξερε. Ήθελε να γυρέψει το Μάικωβο, μα το γέλασαν οι δρόμοι. Τι, λοιπόν, να κάνει; Μια μέρα κάθισε και παίδεψε το κεφάλι του. Το 'βαλε κάτω και το παίδεψε, το 'πλεξε όπως είδε να κάνουν οι γύφτοι με το καλάθι. Στο τέλος το βρήκε: θα 'πιανε φιλία με τα βιβλία. Θα γύρευε να μάθει από κει αυτά που του 'κρυβαν οι μεγάλοι πίσω απ' τα μουστάκια τους. Θα 'πιανε αγάπες με τις ζουγραφιές, με τα παραμύθια που λέγανε αυτοί οι μικροί χάρτινοι «παππούδες», που κάθονται στα γόνατά σου και σου λένε τις ιστορίες τους χωρίς καμώματα και παρακάλια.

Μα στο χωριό, που δούλευε παραπαιδί, δεν είχε χαρτοπουλειά. Έπρεπε, λοιπόν, να παρακαλέσει κανέναν μπάρμπα απ' αυτούς που κατεβαίνανε στην πολιτεία και πουλούσανε το καλαμπόκι τους να του φέρει ένα. Και μια μέρα αυτό έγινε. Έπιασε έναν τέτοιο γερούλη, του 'βαλε στη χούφτα κάνα δυο μεταλλίκια και «σε παρακαλώ», του λέει, «αν βρεις εκεί που πας κανένα βιβλίο που να

λέει καλές ιστορίες, πάρ' το μου. Ε; Πολύ θα σε περικαλέσω, όμως...».

Έβαλε ο παππούς τα μεταλλίκια στην απαλάμη του, τα πασπάτεψε με το δάχτυλο, αναποδογύρισε ένα, για να δει τι έχει από κάτω... έστρωσε με το δάχτυλο τα μουστάκια του... και του τα 'δωσε πίσω. «Πάρ' τα, του λέει. Αν τα χαρτιά λένε καλά παραμύθια... μου τα λες και μένα και ξεχρεώνουμε. Αν, πάλι, δε λένε, θα σου πάρω ένα αυτί. Ε;...» Το παιδί τρόμαξε. Ο γέρος τότε έβαλε τα γέλια... «Αιντε, αιντε... Σύχασε..., είπε. Δε σου παίρνω αυτί, σου παίρνω ένα μεταλλίκι. Σύμφωνοι;»

Σε τρεις μέρες του 'φερε ένα χαρτί, λίγο πιο χοντρό απ' το βαγγέλιο, και του το 'δωσε. «Το πασπάτεφα από παντού, λέει στο παιδί. Δε βγαίνει τίποτα. Για πάρ' το συ, μην πα και σε γνωρίζει και συνεννοηθείτε».

Το παιδί τ' άνοιξε τρέμοντας. Ήταν σα μικρό σπιτάκι. *Ιστορία Σεβάχ του Θαλασσινού*, έλεγε το ξώφυλλό του. Αυτό ήταν! Το παιδί έπεσε πάνου στο βιβλίο με τα μούτρα. Και το διάβαζε, το διάβαζε ολόκληρο το χειμώνα. Το διάβαζε και ξανά το διάβαζε και πάλι το ξαναδιάβαζε, και το 'μαθε νεράκι. Κείνος ο μπάρμπας, που του το 'χε φέρει, τ' άκουε και τρέμανε τα μουστάκια του. Όμορφο βιβλίο. Μόνο που είχε μια παραξενιά. Έλεγε την ιστορία του μονάχα σ' όποιον ήθελε.

Όσπου να κλείσει κείνη η χρονιά, είχε καταπιεί κι άλλα καμιά δεκαριά βιβλία. Τότε πήρε να γίνεται λόγος για κείνο το παραπαιδί, σ' όλα τα σπίτια. Το 'μαθε κι ο δάσκαλος, και μια μέρα τού παράγγειλε να πάει να τον δει. Βάζει, λοιπόν, ένα παστρικό πουκάμισο και πάει.

—Α, έλα δω..., του κάνει ο δάσκαλος. Εσύ είσαι που λες τα παραμύθια;

—Δε φταίω γω..., έκανε το παιδί.

—Και ποιος σου είπε ότι φταις; Καλά καμωμένα είν' αυτά που κάνεις. Μα γιατί δεν έρχεσαι να σε γράφουμε να μάθεις και γράμματα του σχολειού; Ε; Δεν τ' αγαπάς;

Γράμματα του σχολειού! Αν τ' αγαπούσε! Μα υπήρχαν πιο γλυκά γράμματα! Πώς όμως να τα μάθει; Αυτός μάθαινε γράμματα του ποδαριού, γράμματα της τρεχάλας, μιαν αράδα εδώ και μιαν εκεί. Μαζί με τα δαμάλια. Να βροσκάνε κείνα γρασιδι κι αυτός βιβλίο. Αν τ' αγαπούσε λέει! Τι λόγια είν' αυτά που λες, κυρ δάσκαλε! Μα πόσα κομμάτια θα γίνει ένα τόσο δα ανθρωπάκι; Βλέπεις, τα σχολειά σ' αυτόν τον κόσμο είναι όλα σχολειά της μέρας. Ανοίγουνε τις πόρτες τους μαζί με τα μαντριά. Πού να πάει; Εδώ ή εκεί;

Πάει, λοιπόν, με το κοπάδι. Και παίρνει λίγο χρήμα, που είναι πηχτός ιδρός. Το μαζεύει λίγο λίγο, όπως το μερμηγκάκι το σπόρο. Έχει κάτι σχέδια... Σκοπεύει, σα θα μαζέψει κάμποσα, να πάει στο δάσκαλο και να του πει: «Να, πάρε, και δώσ' μου γράμματα, γράμματα καλά όμως, του σχολειού...». Έχει την ελπίδα ότι έτσι δε θα τον διώξουν. Έχει ακουστά για τους δασκάλους ότι είναι καταδεχτικοί άνθρωποι και δε θα τον αποπάρουνε.

Και τώρα, να, ο δάσκαλος ήρθε μοναχός του. Η καλή του τύχη τον έφερε μπροστά του. Και τι;... Δάσκαλος αληθινός, με γυαλιά! Και τον καλάει και στο σπίτι του. Ωρα ήταν, λοιπόν. Πιάνει κι αυτός το σακάκι του και το κουνάει.

—Τ' είν' αυτό; ρωτά ο δάσκαλος.

—Χρήματα.

—Πού τα 'βρες;

—Τα κέρδισα.

—Και γιατί τα κουνάς;

—Είναι για γράμματα. Μα δεν είναι πολλά. Άμα τα κάνω μπόλικα, θα τα φέρω εδώ να μου μάθει. Μπορεί να γίνει αυτό, κυρ δάσκαλε;

—Αν μπορείς...

Ο δάσκαλος έβαλε τη γροθιά του στο μάτι για να διώξει ένα σκουπίδι. Ύστερα κοίταξε το παιδί βαθιά στα μάτια.

—Λοιπόν..., πήγε να του πει.

Η φωνή του ήταν κάπως αλλιώςτικη, έτσι λιγάκι σα βραχνή.

—Άσ' τα... Άσ' τα εκεί, είπε, και πήγαινε... Αύριο, που θα παχνίσεις τα δαμάλια σου, έλα..., του λέει.

—Να πάρω πλακοκόντυλο, δάσκαλε; Να πάρω χαρτιά, μολύβια;

—Όχι, όχι, καλό μου παιδί... Πώς είναι τ' όνομά σου;

—Μέλιος.

—Όχι, Μέλιο.

Και πάλι ήταν αλλαγμένη η φωνή του, πιο πολύ αλλαγμένη και πιο βραχνή.

Το παιδί στάθηκε λίγο. Ύστερα άδειασε την τσέπη του στο τραπέζι κι έφυγε. Ο δάσκαλος ούτε γύρισε να το δει. Αφανίστηκε να κοιτά έξω απ' το παράθυρο, σα να ξεφύτρωσε ξαφνικά εκεί έξω κάνας καινούριος κόσμος και πάσχιζε να τον μάθει.

Απ' τ' άλλο βράδυ άρχισε να πηγαίνει. Σα συγύριζε τα βόδια και τα πότιζε και τα πάχνιζε, έχυne στο κεφάλι του ένα μαστραπά νερό, σφουγγιζότανε, έχυne στον κόρφο του τα χαρτιά του και κλεφτά κλεφτά τρύπωνε στο σπίτι του δάσκαλου. Τα 'χανε συμφωνήσει οι δυο τους, να μη μαθευτεί το μυστικό τους πουθενά.

Μα μια νύχτα, καθώς έσπρωχνε την πόρτα του αχερώνα να βγει στο πατάρι για να κοιμηθεί, είδε το λυχνάρι του αναμμένο. Ποιος ήταν; Το παιδί βάδισε στα νύχια. Ανέβηκε τα λίγα σκαλιά...

—Έλα δω, ακούει μια χοντρή φωνή.

Πριονιά πέρασε απ' τα γόνατα του Μέλιου. Εκεί στο κατωμέτερο, με τα πόδια σταυρωτά και την τσιμπούκα χωμένη στα μουστάκια, τον καρτερούσε τ' αφεντικό του.

—Έλα δω..., του ξανακάνει. Για ζύγωσε. Κάτσε. Πού τριγυρίζεις εσύ νυχτιάτικα;

Το παιδί έτρεμε.

—Κι αφήνεις και την πόρτα του αχουριού ανοιχτή. Γιατί το κάνεις;

—Για να μη... Για να μην κάνω σαματά και ξυπνάτε, του λέει το παιδί.

—Κι αν μας κλέφουνε τα ζα; Ε; Μπορείς να μου απαντήσεις εδώ; Αν έρθουν, προκομμένε μου, και μας κλέφουν τα ζα, από ποιον θα τα γυρέψω; Ε;

—Εγώ..., κάνει το παιδί.

—Εσύ; Να ένας πλούσιος! Και με τι θα τα πλερώσεις; Ε; Μπορείς μια στιγμούλα να μας το πεις κι αυτό;

—Δεν τα κλέβουνε..., τόλμησε να πει το παιδί.

—Να τα... Και πώς το ξέρεις εσύ; Συμπεθεριά με τους αλογοσουρτηδες έχεις; Α, έτσι το λοιπόν, ε; Εκεί φαίνεται ότι ρεμπελεύεις, ε; Μ' αυτούς κάνεις κονάκι! Σώπα συ και αύριο τα λέμε. Αύριο, που θα σε παραδώσω στο χωροφύλακα, τα λέμε.

—Όχι! λέει το παιδί κι η φωνή του τρέμει. Όχι, δεν πάω μ' αυτούς που λες. Εγώ...

—Ε, τότε, πού στον αγύριστο πας;

—Εγώ πάω στο σχολειό.

—Στο σχολειό; Να τα! Στο σχολειό είπες; Ε, χάλασ' ο κόσμος. Και καλά, βρε κουτάβι... δηλαδή, δεν μπορούνε, δηλαδή, να κάνουνε τα γράμματα δίχως τη μούρη σου; Δηλαδή, να πούμε, αν δεν τα μάθεις εσύ, αγύρευτα θα μείνουνε τα γράμματα; Ε; Αυτό ήθελα να μου πεις. Λοιπόν. Άκου τώρα. Λίγα λόγια: Απ' αύριο κόβεις. Ή ζευγάς ζευγάς ή παπάς παπάς. Για γελαδάρη σε πήρα, δε σε πήρα για γραμματικό! Εξηγηθήκαμε; Άντε, πέσε τώρα να κοιμηθείς κι αύριο έχεις δουλειά. Καις και το λάδι...

Το παιδί έσβησε το λυχνάρι, έπεσε πάνω στ' άχερα και τα μούσκειε ως το πρωί.

Απ' την άλλη μέρα τα 'κοψε όλα, πέταξε τα βιβλία μες στην κοπριά και δεν τα ξανασήκωσε πια. Το πήρε απόφαση. Αυτό ήταν το γραφτό του. Να κάνει χωριό με τα δαμάλια.

Έτσι του πέρασε απ' το νου. Μα γελάστηκε. Την τρίτη μέρα, καθώς γύριζε απ' τη βοσκή, τον σταμάτησ' ο δάσκαλος.

—Τα 'μαθα, κακόμοιρό μου! του λέει. Μα δε θα σ' αφήσω να χαθείς. Άκου δω. Θα σ' το δώσω γω ό,τι βιβλίο χρειαστείς. Να διαβάζεις, λοιπόν, ώσπου να τις περάσεις όλες τις τάξεις. Κι άμα βγάλεις το Δημοτικό κι έχεις κουράγιο και για το Γυμνάσιο, προχώρα! Δώσ' του αφέντη σου μια τύφλα και τράβα! Πάρε τώρα τούτο το σακούλι. Είναι μέσα τα βιβλία. Έλα, άσε τα κλάματα. Καλή πρόοδο!...

Ο δάσκαλος έφυγε. Τα μάτια του παιδιού τον ακολουθούσαν να ξεμακραίνει, να χάνεται πίσω απ' τη σκόνη που σήκωνε η αγέλη.

Όπως το 'πε ο δάσκαλος έτσι κι έγινε. Κείνα τα βιβλία που του 'δωσε τα ξεκοκάλιασε όλα. Τα 'μαθε νεράκι.

Το καλοκαιράκι κινάει ο δάσκαλος και πάει έξω στα τσαΐρια.

—Ήρθα να δω την πρόοδό σου, του λέει.

Καθίσανε εκεί, κάτου από μια γκορτσά, και τα είπανε. Ξεφυλλίσανε και τα βιβλία. Είπανε και τα σχέδιά τους. Μια σπίθα ήταν κείνο το παιδί. Ο δάσκαλος πήγε να χάσει το νου του. Σα χωρίσανε, όλα ήταν κανονισμένα. Το φθινόπωρο μπορούσε να κατεβεί στην πόλη για εξετάσεις. Ο δάσκαλος ήταν πρόθυμος να του δώσει το χαρτί. Ότι άκουσε όλα τα μαθήματα, «όλην την ύλην», όπως τα 'λεγε, ότι ήταν φρόνιμος κ.λπ. κ.λπ. Κι ότι «έτυχε του βαθμού άριστα».

Έλα πιάσ' τον εσύ το φιλαράκο!

Ο τελευταίος κείνος μήνας πέρασε με τρελά χτυποκάρδια κι ανεβοκατεβάσματα στους ουρανούς, ώσπου ήρθε το φθινόπωρο, φουσκωμένο με καρπό, και με μια μοσκοβολιά που πρώτη φορά ένιωθαν τα πλεμόνια του. Παράγγειλε στο ραφτάχο του χωριού ένα ντρίλι—όσο να πεις καινούριο ήταν—, έδωσε και στον μπαλωματή να του περάσει σόλες. Έπλυνε στην ποτίστρα τις αλλαξιές του. Καθάρισε και με τ' αφεντικό. Όλα ήταν εντάξει. Ο δάσκαλος τον συντρόφεψε ως το σταυροδρόμι. Εκεί δώσανε τα χέρια... μα του δάσκαλου το χέρι κάτι είχε μέσα του και δεν μπορούσε να κλείσει.

—Τι είναι, δάσκαλε; ρώτησε ο Μέλιος.

—Πάρ' τα. Είναι το χρήμα σου. Να 'χεις, εκεί στην πόλη, λίγο χαρτζιλίκι. Είναι δύσκολη η ζωή εκεί. Θα θέλεις για νοίκι, για φαΐ, για τετράδια. Πάρ' τα.

Του ήρθε να φιλήσει το χέρι του δασκάλου, μα δεν το 'βρισκε, γιατί τα μάτια του είχαν θολώσει.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο

ΚΑΙ ΤΩΡΑ να τον απόψε να κάθεται πάνω απ' το γεφύρι και να κοιτάζει το μεγάλο σχολειό. Από κει άρχιζε η παλιά πόλη, με τη μούχλα της, με τα πηχτά της σπίτια και τα καλντερίμια της.

Κάθισε στο πεζούλι του γεφυριού και φόρεσε τα παπούτσια του. Πήρε και λίγο νερό να ξεπλυθεί απ' τη σκόνη. Ύστερα έριξε στον ώμο το σακουλάκι του και χάθηκε μέσα στα στενά.

Πού πήγαινε; Αυτό ακόμη δεν το 'χε ξεκαθαρισμένο ούτε κι αυτός. Ένα σπίτι γύρευε. Ένα σπίτι φτωχικό, με καλόβολη νοικοκυρά και χαμηλό νοίκι, που να το παίρνει και να μην ξινίζει τη μύτη της.

Μα πώς μπορούσε να γίνει αυτό; Μήπως το γράφει το κάθε σπίτι στην πόρτα του τι είναι, ποιος είν' ο νοικοκύρης, και τι λογής είν' η γνώμη του; Όλα έχουν πέτρες απέξω, σκούρα σανίδια και πέτρες, και παράθυρα παλιά και ξεβαμμένα. Όλα έχουν γέριχη θωριά κι όλα είναι τούτη την ώρα βουβά.

Σφυροκοπούσε, λοιπόν, με τις καινούριες του σόλες τα λιθόστρωτα κι έφαχνε με τα μάτια τις πόρτες, μη βρει καμιά ανοιχτή, μη φανεί καμιά κυρά με φιλικά μάτια στο κατώφλι. Ανώφελη ελπίδα. Τούτες οι πολιτείες, που

χτίστηκαν στα βουνά, το φοβούνται το κρύο, σαν τις γάτες. Με τις πρώτες δροσιές του φθινοπώρου, ρημάζουνε. Αδειάζουν οι δρόμοι, σα να τους ρούφηξαν. Και, σαν πέσει ο ήλιος, όλα τα σπίτια κλειδαμπαρώνονται, λες και τα 'χουν καραντίνα.

Ο καημένος ο Μέλιος κλωθογύριζε στα σοκάκια πάνου κάτου και δεν του έκανε καρδιά να χτυπήσει. Μα πού θα πήγαινε αυτό; Σε λίγο θα νύχτωνε για καλά και θα τον παίρναν το κατόπι τα σκυλιά του δρόμου. Κάπου είδε ν' ασπρίζει ένα ντουβάρι και σίμωσε. Η πόρτα ήταν κλειστή, σα στόμα πεθαμένου. Μην ήταν νεκροταφείο τούτη η πόλη; Κάτι φάνηκε να κυλά στο δρόμο. Ο Μέλιος στάθηκε εκεί που βρέθηκε. Σε λίγο μια φαρδιά γυναίκα ήρθε και ορθώθηκε κοντά του.

—Τι καρτεράς; του λέει.

Τα μάτια της ήταν στρογγυλά, λίγο πρησμένα στο κάτω βλέφαρο. Δεν έδειχνε να 'ναι πολύ βολικιά.

—Καλοβράδου..., είπε το παιδί. Κείνη στάθηκε να το καλοδεί.

—Α... Καλοβράδου... Τι καρτεράς, λοιπόν;

—Σπίτι. Ψάχνω για σπίτι.

—Για σπίτι; Και γιατί το θέλεις το σπίτι;

—Θέλω ένα καμαράκι, με νοίκι.

—Α, καμαράκι... Με νοίκι... Χμ... Και... με τι θα το πλερώνεις το νοίκι;

—Με τον παρά μου... Κούνησε την τσέπη του.

—Α, με τον παρά σου... Ε... δεν ξέρω.

Έφυγε. Δε θέλεις να ήταν φάντασμα;

Ο Μέλιος άρχισε να τρέχει. Δε θέλεις τώρα να πέσουν απάνω του ένα κοπάδι φαντάσματα και να του πάρουν τη μιλιιά; Το 'χε ακουστά αυτό από κάτι μεγάλους. Τί-

ποτα. Έπρεπε να μπει σ' ένα σπίτι. Το γληγορότερο. Ας ήταν άγνωστο, ας ήταν κλειστό.

Σφίγγει τα μάτια του και πέφτει απάνω σε μια πόρτα... Από μέσα ακούστηκαν κάτι βήματα.

—Ποιος είναι; ρώτησε μια φωνή.

—Εγώ..., είπε ο Μέλιος.

Πέρασε μισό λεπτό.

—Ποιος esύ;

—Να, εγώ... Να, ένας ξένος. Άνοιξε, θεια!

Πίσω απ' την πόρτα έγινε ησυχία. Κάποιος σκεφτότανε.

—Παιδί είσαι;

—Παιδί...

Κι άλλη ησυχία έγινε πίσω απ' την πόρτα. Ύστερα τα βήματα έφτασαν πιο κοντά.

—Στέκα...

Σύρτηκαν κάτι μάνταλα. Ύστερα χάραξε η πόρτα. Ένα ζευγάρι γέρικα μάτια βγήκαν απ' τη χαραματιά και στάθηκαν να τον ξετάζουν. Σα βελονιές τον τρυπούσαν κείνα τα μάτια, σα να 'ταν ο δύστυχος κάνα ρουχαλάκι και τον έραβαν.

—Κάνει κρύο..., λέει το παιδί απέξω, με την φιλή του φωνή.

—Ναι. Κάνει..., αποκρίνεται η γυναίκα, μα τι να σου φκιάσω; Είμαι μοναχή. Λείπει ο άντρας μου στ' όργωμα.

—Νά 'ρτω μέσα, θεια. Να τον περιμένω. Με το χρήμα μου να κάτσω. Θέλω μια κάμαρη με νοίκι. Δεν είμαι κλέφτης. Ήρτα για το σκολειό.

—Καλά..., λέει ανόρεξα η γυναίκα. Μπες, ώσπου νά 'ρτει. Μα δεν έχουμε καμαράκι για νοίκιασμα. Έλα, μπες. Μα, για να έχουμε καλή συνεννόηση, δε σόδωκα

κανένα λόγο. Μπροσώρας σου είπα να μπεις, για να μην κρυώνεις όξω σαν το τσόνι. Κατέβασ' τον μπόγο σου. Να, ακούμπα τον εκεί. Και κάτσε. Όπου να είναι έρχεται. Ναι, ναι, εκεί. Αν θες πάλι... Άκου, αν θες, να, έλα δω. Να, μπες σ' αυτή την καμαρίτσα, πάρ' και τον μπόγο σου. Έτσι. Κάτσε κει μπροσώρας, και βλέπουμε. Εγώ πάω για το μαγέρεμα. Καμιά συμφωνία δεν κάναμε. Ε;

Ο Μέλιος χώθηκε στο καμαράκι που του έδειχνε. Δεν είχε φως. Μόνο δυο τρεις κλωστές μπαίναν απ' τη λάμπα της κουζίνας. Έστρωσε το σακούλι του σε μια κόχη και κάθισε. Ήταν κουρασμένος. Κι η καρδιά του χτυπούσε, σα να του την κοπανούσαν από μέσα με σφυράκι. Ένα τριζό-νι έτρωγε κάποιο παλιό ξύλο της σκεπής. Ας ήταν καλά κι αυτό. Του 'κανε λίγη συντροφιά. Τυχερό ήταν, αφού μπορούσε να τρώει όσο ήθελε και να κοιμάται σε στεγνό μέρος. Ενώ αυτός... ποιος ξέρει πού θα ξεπαγιάζει αύριο.

Η κερά ήταν δαγκαμένη, μια στο «ναι», μια στο «όχι». Και πού το ξέρουμε ποιος είν' ο άντρας της; Ζευγάς είναι, είπε. Ναι, βέβαια, άκαρδο σόι δεν είναι οι ζευγάδες, μα πάλι πού τους ξέρεις τους ζευγάδες της πόλης; Α, να 'ταν η γυναίκα καμιά κερά πονετική, θα τον έπαιρνε με το καλό, θα του 'κανε κάνα δυο παρακάλια, θα τον κατάφερνε. Μα κείνη ήταν δίβουλη, υποψιάρα, με φοβισμένα μάτια. Τι καλωσύνη να κάνει; Πού να την έβρει, για να της περισσέψει και για τον άλλονε; Εδώ είδε μανάδες να πετάνε τα παιδιά τους στο δρόμο σαν αποπλύματα. Εδώ είδε αδέρφια να τρώνε ο ένας του αλλουνού το αυτί, να βγάζουν ο ένας τ' αλλουνού το μάτι.

Ξένο σπίτι είν' αυτό, κι ο μουσαφίρης του νυχτιάτικος. Καλά καλά ούτε τα μάτια του δεν πρόκανε να δει η κερά, γιατί τάχα να τον καλοδεχτεί; Τον ήξερε κι απ'

τα πέρσι; Πάλι καλά που δεν τον κυνήγησε και με κάνα δαυλί. Να σου πω. Πάλι καλά...

Το τριζόνι πάντα δούλευε, σα ρολογάκι που τρώει τον καιρό, ώσπου απ' το δρόμο ακούστηκε ένα συρτό χλιμίντρισμα. Η γυναίκα σκέπασε νευρικά την κατσαρόλα. Ακούστηκε στη σάλα το βιαστικό της περπάτημα.

Τ' αυτιά του τώρα ξεσκάλωσαν απ' τη σκεπή και στήθηκαν προς τα κάτω.

Η γυναίκα κατέβηκε με τη λάμπα να του φέξει.

—Άργησες..., ακούστηκε η φωνή της. Τι έτρεξε;

Ο Μέλιος τέντωσε πιο πολύ τ' αυτί, για ν' ακούσει τη φωνή του νοικοκύρη. Κάτι περίμενε να βγάλει απ' αυτό. Είχε μάθει να ξεχωρίζει τον άνθρωπο απ' τη φωνή.

—Δε λες πώς τα κατάφερα κι ήρτα..., είπε ο άντρας.

—Τι έπαθες; Θε μου, φύλαε!

—Ο Φωτιάς.

—Ε, τι; Χριστός και Παναγιά!

—Σκιαχτήκε από μια νυφίτσα και πήγε να με γκρεμίσει. Να, κοίτα τον. Τρέμει το πετσί του, σα να τον δέρνεις με βίτσα. Ξεκαβαλίκεφα και τον έφερα τραβώντας.

—Φωτιά... Φωτιά..., έκανε καλοπιαστικά η γυναίκα.

Πτ-ρους...

Ακούστηκαν κάτι πέταλα. Δυο ζώα μπήκαν μέσα και στάθηκαν ίσα ίσα κάτω απ' το καμαράκι.

—Να τον δέσω στο παχνί του; ρώτησε η γυναίκα.

—Ναι. Μα φέρε μου πρώτα το νισαντήρι κι ύστερα ζέστανε λίγο πίτουρο.

—Να τον αλείφουμε με λίγο ξίδι;

—Καλά λες, φέρ' το.

Ακούστηκε ο άντρας να χαϊδολογεί το ζωντανό. Ύστερα να του παλαμίζει τη ράχη με το ξίδι.

- Το κάνει χάζι..., λέει η γυναίκα.
—Του αρέσουνε κάτι τέτοια του μπερμπάντη. Φωτιά...
Να, ρούφα!
Ακούστηκε το ζώο να φταρνίζεται.
—Έτσι, μπράβο! Έτσι, παλικαρά μου! Να, βλέπεις,
Αρετή; Του πέρασε.
—Δόξα σοι ο Θεός. Ξέρεις...
—Τι;
—Απάνω έχουμε... έχουμε ένα φτωχοπαίδι. Ένανε...
—Μπα! Καλώς μας κόπιασε. Έκανες ετοιμασίες;
—Στάσου, ντε...
—Τι να σταθώ;
—Δε σου είπα ποιος είναι.
—Όποιος να 'ναι, καλός είναι. Χτύπησε πριν μπει;
—Χτύπησε.
—Ε, καλός είναι. Την πόρτα κακοί δεν τη χτυπούν.
—Άκου πρώτα, ντε...
—Λέγε.
—Αγοράκι είναι. Χτύπησε την πόρτα και γύρεψε κά-
μαρη. Τη θέλει με νοίκι, λέει, γιατί θα πάει στο σχολειό.
—Τι σόι παιδί είναι;
—Στερεμένο φαίνεται. Δεν το φιλωρώτησα. Έχει κι ένα
σακούλι με τις αλλαξιές του.
—Στο Γυμνάσιο, φαίνεται, θα θέλει να πάει.
—Έτσι φαίνεται.
—Ε, τι του αποκρίθηκες;
—Του είπα: «Κάτσε κειδά, στο σακούλι σου, ώσπου νά
'ρθει ο άντρας μου». Καλά έκανα; Ξέρω γω...
—Καλά έκανες...
—Περνάει τη νύχτα του... και αύριο κοπιάζει στο
καλό.

—Μη βιάζεσαι... Για να χτυπήσει την πόρτα μας, θα πει ότι δεν έχει δικούς του εδώ.

—Αυτό λέει κι ο δικός μου νους.

—Λοιπόν... Άσε και βλέπουμε.

—Τι; Θα το κρατήσεις;

—Είπα: Άσε και βλέπουμε. Να δούμε και τι πράμα είναι. Λοιπόν; Τι άλλο... Α, τι μαγειρέφες απόφα;

—Πήγα να βρω κάνα ζαρζαβατικό... τίποτα. Είχα κι εγώ μια μαγεριά γυφτοφάσουλα και τα ῥιξα στο τσουκάλι.

—Είναι έτοιμα;

—Την τελευταία βράση τους παίρνουμε. Πάμε;

—Πάμε, πάμε. Μόνο... αν είχες λίγο ζεστό νερό...

—Ανέβα, σ' τα ῥχω όλα έτοιμα.

Ακούστηκαν τα πόδια τους να βροντούν στις σκάλες. Ο Μέλιος σηκώθηκε απ' το πάτωμα και ξανακάθισε στα ρούχα του. Καλός ήταν ο μπάρμπας... Η φωνή του έβγαινε ολόισα απ' την καρδιά. Όσο την άκουε, τόσο και λύνονταν οι κόμποι που ῥχε μέσα του. Ζεστάθηκε. Το ντρίλι του άρχισε να τον καίει σα γούνα. Πάνω στην ώρα πήραν να κενώσουν και το φαΐ, κι ο αχνός του γέμιζε το σπίτι. Αχ, ζεστό φαγάκι μαγειρευτό... κι ένα σπίτι να σ' το φιλεύει. Και να ῥναι το σπίτι ζεστό, σαν κόρφος μάνας. Ναι. Μα θα τον καλέσουν; Θα του πουν το «κόπιασε»; ῥΗ θα τον αφήσουν να χορτάσει μόνο απ' τον αχνό; Σώπα, Κρηφ, μην απελπίζεσαι. Τώρα δα, όπου να ῥναι... Να, βήματα δεν είν' αυτά; Στην πόρτα σου δε σταμάτησαν; Ναι, ναι, έτσι είναι.

—Αγόρι...

Μάλιστα. Είναι η φωνή του νοικοκύρη. Το αγόρι σαλεύει.

—Κοιμάσαι, παιδί; Σήκω, σήκω. Έλα να δειπνήσουμε. Να γνωριστούμε κιόλα. Μπα μπα!... Έτσι μοναχός κάθεται στο σκοτάδι; Θα χάσεις τα μάτια σου.

Ο Μέλιος σηκώθηκε, φευτοσυγυρίστηκε λίγο και βγήκε.

—Μπρε! κάνει ο γέρος σα βρεθήκανε στο φως. Αμ, εσύ είσαι παλικαράκι. Πώς είπες πως σε λένε;

—Μέλιο...

—Να όνομα! Να το χαίρεσαι, φως μου. Εγώ είμαι ο μπάρμπας σου ο Ανέστης. Από δω είναι η θεια σου η Αρετή. Κάτσε. Εδώ, εδώ, στο σοφρά. Έτσι. Ωχ! Έτσι ντροπιάρης είσαι; Αμ, θα πεθάνεις της πείνας! Γυναίκα, κουτάλι στο Μέλιο. Άντε, καλωσόρισες. Πνίξ' το βαθιά, να πιάσεις και φασούλες. Έτσι, μπράβο. Ααα... νοικοκυερά! Έκανες ένα φαΐ για βεζύρηδες!...

Σε λίγο ακουόντανε μοναχά τα κουτάλια που δούλευαν αντρειωμένα.

Ο γέρος ξαναγύρεψε κι άλλο.

—Το χρύο μ' άνοιξε την όρεξη..., δικαιολογήθηκε, θέλεις κι εσύ, παλικαρά μου; Όχι; Καλά. Χατίρι εγώ δε χαλνώ.

Σαν τελειώσανε, ο γέρος ρεύτηκε και πήγε κι ακούμπησε στο παραγώνι.

—Έλα τώρα εδώ, κοντά μου. Εγώ θα στρίψω ένα τσιγάρο κι εσύ θα μου πεις το συναξάρι σου. Για το Γυμνάσιο δεν ήρτες; Το κατάλαβα. Είδες που σ' το 'λεγα, γριά;... Λοιπόν;

—Θα δώσω εξετάσεις..., είπε το παιδί. Όλο το καλοκαίρι δούλευα, και το χειμώνα... Και τώρα ήρτα για τις εξετάσεις.

—Αχ, αχ, αχ...

—Έβαλα στην άκρη λίγα για τα βιβλία μου, και για το νοίκι, θα τρώω λίγο, μια φορά τη μέρα.

—Πολύ ακριβά, μικρό μου, τ' αγοράζεις τα γράμματα. Και τι έχεις σκοπό να τα κάνεις;

Ο Μέλιος εδώ τα 'χασε. Τι να τα κάνει; Ρωτάς; Να... Τα ήθελε! Δεν μπορούσε να κάνει χωρίς αυτά. Να, τα λαχταρούσε, έτσι... σαν το ψωμί, πώς το λένε;

—Τα θέλω... για... να διαβάζω βιβλία, είπε μόνο.

—Ε, καλά, έμαθες να διαβάζεις. Ύστερα! Τι κέρδος θα έχεις;

—Θέλω να φύγω απ' τα γελάδια. Να μπορώ να φορώ παστρικά ρούχα. Να γράφω και γράμματα, στρογγυλά σαν του δασκάλου. Και να μπορώ να μιλώ καλά. Να μη με περιγελάνε... Ύστερα θέλω να μάθω και κάτι μυστικά που έχουνε τα βιβλία για να μπορώ να τα λέω και στους άλλους.

—Γι' αυτό μοναχά τα θέλεις;

—Λένε πως... άμα δεν ξέρεις γράμματα, είσαι στραβός.

—Ε, εσύ είσαι;

—Δεν ξέρω. Μπορεί και να είμαι...

—Δεν τα βλέπεις όλα όσα είναι μπροστά σου;

—Τα βλέπω. Μα μπορεί να είναι κι άλλα και να μην τα βλέπω. Και να τα δω μεθαύριο, που θα μάθω γράμματα.

—Σε μεγάλα βάσανα, νωρίς νωρίς, μπήκες, γιε μου. Μη. Άσε. Είσαι άγουρο ακόμη για τέτοια πονοκεφαλιάσματα.

—Οι άλλοι πάνε στο σχολειό. Εγώ δεν μπόρεσα. Έπρεπε να μαζέψω λεφτά. Δεν έχω κανέναν άλλο στον κόσμο.

—Τι; Για ξαναπές το αυτό! Σ' την ξεριζώνω τη γλώσσα! Δεν έχεις κανέναν, λέει! Κι εγώ τι είμαι; Ε;... Δεν είμαι μπάρμπας σου; Τι είπαμε τα πολλήώρα; Το ξέχασες κιόλα;

—Θα... θα... με κρατήσετε;

Ο Ανέστης έκανε έναν ψεύτικο θυμό.

—Αρετή! Για ξεκρέμασε από κει τον πλάστη, να τον καταχερίσω! Ακούς θα τον κρατήσουμε; Να πας αύριο πρωί πρωί να γραφτείς. Κι άμα σου κάνουνε τίποτις ζόρια, «θα τα πω στον μπάρμπα μου» να τους πεις. Να πας, παιδί μου, στο σχολειό, να πας. Μην ακούς τι έλεγα πρωτύτερα. Έτσι απ' τη χαζομάρα μου το έλεγα. Να πας, μη μπας κι ανοίξεις και τα δικά μου τα μάτια, γιατί στραβός απόμεινα στον απάνου κόσμο. Και τώρα τράβα για ύπνο. Του 'στρωσες, Αρετή; Άντε, καλό ξημέρωμα. Εγώ θα φύγω με το χάραμα. Άμα θέλεις το πρωί τίποτα, να το γυρέψεις απ' τη θεια σου. Άντε, φως μου, και να σε δω γιομάτο προκοπή.

Ο Μέλιος έφυγε χωρίς να βγάλει άχνα. Ήθελε να πει ένα σωρό λόγια, μα δεν μπορούσε να σαλέψει το στόμα του. Μα και να το κατάφερνε, πάλι δε θα 'βγαινε τίποτα, γιατί δεν είχε φωνή. Αλλόκοτα καμώματα έκανε σα βρέθηκε μοναχός στο καμαράκι του. Γδύθηκε να πέσει και ξέχασε να βγάλει τα παπούτσια του. Τα χέρια του έτρεμαν. Ύστερα του ήρθε να μπήξει τα γέλια. Στο τέλος αποκοιμήθηκε με τα μάτια βρεγμένα. Είδε στ' όνειρό του ένα σπίτι χρυσό, χτισμένο σε μια κορφή με γύρω γύρω κάγκελα. Χρόνια το 'φερνε βόλτα και δεν μπορούσε να μπει. Στο τέλος, πήδηξε τα κάγκελα και βρέθηκε μέσα!

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Τ Ρ Ι Τ Ο

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΣΧΟΛΕΙΟ άνοιξε πρωί πρωί τις πόρτες του. Μέρες δούλευε για να το συγυρίσει ο γερο-Θόδος, ο Τσάγαλος, με τη γριά του τη Ζουμπουλιά. Ξαράχνιαζαν τα ταβάνια και γκρίνιαζαν.

Η γριούλα απ' τη σκόνη ήταν σαν αλευρωμένη ρέγγα. Ο γέρος, μ' ένα ξύλο καμωμένο σφήνα, στούμπωνε τις χαραματιές. Είχε σκίσει ένα παλιό του καβάδι και καταγινότανε, δυο μέρες τώρα, μ' αυτή τη δουλειά. Ναι, φορούσε —πρέπει να το πούμε κι αυτό, ο γερο-Θόδος δεν ήταν ντυμένος σαν τ' άλλα γεροντάκια τα παλιακά: δε φορούσε πανταλόνια, πουτούρια ή βράκες—, φορούσε καβάδια. Δηλαδή, να, κάτι γαλάζια αντεριά, σαν κι αυτά που φοράνε οι παπάδες στο σπίτι τους, μα πιο λουστάτα και με ωραίο σκίσιμο δεξιά κι αριστερά. Το είχε σε πολλήν υπόληψη το ρούχο του ο μπαρμπα-Θόδος. Δεν τ' άλλαζε ούτε με του Δεσπότη τα πετραχήλια, ούτε με τις φουστάνες του βασιλιά. Η Ζουμπουλιά είχε κι αυτή τη δική της φορεσιά. Καφετιά αλατζαδένια φούστα με νερά, ένα ζιπούνι με μπιμπίλιες στην τραχηλιά και μωρουδίσιο σκουφί με κουμπί, σαν το αρμένικο καλημαύκι. Ήταν κι οι δυο τους σαν ένα ζευγάρι πλουμιστά πουλιά, που ποιος ξέρει ποια φορτούνα τα 'ριξε σ' αυτή την πόλη.

Κατοικούσαν στην κατώγα του μεγάλου σχολειού, σ' ένα καμαράκι χτισμένο επιταυτού για τους δυο τους.

Την τελευταία τούτη μέρα σηκωθήκανε κι οι δυο πρωί πρωί, με τα ῥνίθια. Σκούπισαν, κατάβρεξαν τον αυλό-γυρο και περίμεναν τα «κατσικούλια», νά ῥθουν να τους τα θαλασσωσουνε.

Καθημερινούς καβγάδες είχαν με τα παιδιά, «ζιζάνια του εωσφόρου» τα ῥλεγαν, μα αλίμονο αν φρονίμευαν... Τα καλοκαίρια, που δεν ερχόταν κανένας να τους βασανίσει, γκρίνιαζαν συναμεταξύ τους και καρτερούσαν πότε και πότε νά ῥθουν τα «ζαβά να τους ξεμουχλιάσουνε». Το είχανε πια θεριακλίκι, να παλεύουνε με τα παιδιά, να τραβολογιούνται χρόνο καιρό.

Ἐτσι, λοιπόν, σήμερα, σαν άνοιξε ο γερο-Θόδος το σχολειό, πήγε και κάθισε παραφυλαχτά εκεί πίσω απ' την πόρτα και περίμενε να φτάσει κανένα σκαθάρι, για να του δώσει αφορμή να καβγαδίσει. Και να που έγινε!

Απ' το πρώτο στεναδάκι φάνηκε ένα λιανοκομμένο παιδί με μελάνια και τα σχετικά και πήγε κι ακούμπησε στην κολόνα. Πού να του κάνει καρδιά να μπει μέσα! Περίμενε ο γέρος να προχωρήσει, περίμενε να του λερώσει τα μάρμαρα... τίποτα. Στο τέλος, σαν είδε κι απέιδη ότι δε γίνεται τίποτα κι ότι ο νεαρός είναι βοϊδάκι, ξεκινάει και πάει να δώσει αφορμή ο ίδιος. Ἐβηξε μια δυο φορές, φύσηξε μέσα σ' ένα χρωματιστό πανί τη μύξα του και κατέβηκε στην άλλη κολόνα.

—Πώς από δω, τζερεμεδάκι; ρωτά με μισόκλειστα μάτια.

—Καλημέρα..., είπε το παιδί.

«Τζίφος. Τούτο δω είναι καλοαναθρεμμένο, άχρηστο. Είδες το ψόφιο τρόπους! Είδες εκεί μάτι χαμηλό!»

—Για ξετάξεις; ρωτά.

—Μάλιστα.

«Όπως το λέγαμε είναι. Με το “σας” και με το “σεις”».

—Καλά. Και... στον ύπνο σου τόειδες το θρανίο; Δεν καρτέραες να φέξει;

—Δεν έχω ρολόι..., κύριε, απάντησε φοβισμένο το παιδί. Είναι νωρίς; Δεν το ήξερα. Νά ’ρθω αργότερα.

—Έλα δω... έλα δω! Άντε! Έτσι είσαι συ; Τι σαμιαμίδι είσαι συ, Παρθένα μου! Κάτσε δω. Τώρα όπου να ’ναι θα ’ρτουνε... Χωριατάκι είσαι;

—Ναι.

—Και δε χόρτασες γράμματα στο χωριό σου; Ήρτες να κλέφεις κι από δω; Έλα δω, έλα δω! Πού φεύγεις; Προσβάλτηκες; Καλά. Παίρνω το λόγο μου πίσω. Έχεις γονικά; Καλά, καλά, μη φουσκώνεις... Τ’ είσαι συ! Έτοιμος να φουσκώσεις, σαν το γάλα στη φωτιά! Δε σ’ αρωτάω άλλο. Κοίτα μοναχά να τα πορέψουμε καλά μαζί. Εγώ είμαι πιστάτης. Δε θέλω σαματάδες. Το βλέπεις κείνο το παραθύρι; Να, κοίτα... Κοίτα κάτι τέλεια, να!... σαν το δάχτυλό σου χοντρά του ’πλεξα. Μα οι «εωσφόροι» μού τα σπάζουνε με την τόπα. Παίζεις τόπα;

—Όχι.

—Θα ιδούμε. Σ’ τα λέω απ’ τα τώρα, γιατί εγώ είμαι... Κάτσε τώρα, εκεί, σουτ!... Έρχεται ο καθηγητής. Κύριος κύριος Αναχωρίδης.

Κρύφτηκαν κι οι δυο πίσω απ’ τις κολόνες. Σε λιγάκι φάνηκε να ’ρχεται άλλος καθηγητής.

—Τον βλέπεις αυτόν; Είναι ο κύριος Σκαμβουράς. Αυτός θα σε ξετάξει.

Ένα λιγόσωμο ανθρωπάκι με λαδιά ρούχα και φιογκάκι ζύγωσε στην πόρτα του σκολειού.

Ο Μέλιος είπε «καλημέρα σας». (Τι την ήθελε;) Ο καθηγητής στάθηκε και τον κοίταξε με μια αινιγματική αμηχανία.

—Καλημέρα, κυρ Σκαμβουρά..., είπε ο επιστάτης κι άπλωσε το χέρι μ' ένα ύφος γελαστό και ντροπιασμένο μαζί. Καλόν έτος.

Ο καθηγητής είπε «ευχαριστώ» και ντράπηκε κι αυτός. Ύστερα γύρισε κατά το παιδί.

—Για... για γραπτά; ρώτησε. Κι αμέσως τα 'χασε. Όνομα;

—Μέλιος Καδράς.

—Έλα σε λίγο. Οδηγήσέ τον, μπαρμπα-Θόδο. Είσαι λίγο καθυστερημένος, όμως...

—Δεν μπορούσα τον Ιούνιο, κύριε..., είπε το παιδί.

—Καλά, θα δούμε. Να έρθει και ο κύριος γυμνασιάρχης... Ανέβηκε τα σκαλιά και μπήκε μέσα.

—Είναι καλός; ρωτά το παιδί με ανήσυχη φωνή.

—Α..., κουμπάρε! Πολλά ρωτάς. Δε σου λέω τίποτα. Βρες το μόνος σου. Είναι και δεν είναι... όπως τον πάρεις. Όλοι οι άνθρωποι έτσι είναι: όπως τους πάρεις. Και του λόγου μου είμαι καλός, μα ποιος με καλοκάρδισε; Κι εσύ καλός είσαι, μα πού 'ναι το παλτουδάκι σου, για να μην κρυώνεις τώρα χινοπωριάτικα; Το ξέρω τι θα μου πεις. Δεν έχεις γιατί είσαι φτωχό. Μα γιατί είσαι φτωχό; Δεν το ξέρω. Εμένα εδώ σταματάει η εξυπνάδα μου. Άμα μεγαλώσεις, παιδέψου και βρες το εσύ και για λογαριασμό μου. Εγώ πια τα 'φαγα τα σκάγια μου. Σώπα τώρα, γιατί έρχεται ο γυμνασιάρχης. Τον βλέπεις αυτόνε τον αφηλό; Αυτόνε, αυτόνε τον ξανθή με το κόκκινο πρόσωπο... Ε, αυτός είν' ο κύριος γυμνασιάρχης. Καλήν πρόοδο. Εγώ πάω στο κατώι μου.

—Είναι κακός, παππού;

—Δεν ξέρω. Βρες το μοναχός σου.

Σήκωσε τα καβάρια του κι έφυγε. Ο γυμνασιάρχης πλησίασε, ανέβηκε τα σκαλιά, κοιτώντας ψηλά, και μπήκε μέσα. Ήταν βαρύς άνθρωπος, στητός, με άσπρα φρύδια. Σε λίγο απ' τη μέσα μεριά ξαναφάνηκε το καβάρδι του γερο-Θόδου.

—Ψτ..., παιδί. Εσένα λέω..., συκοφαγάκι... Κόπιασε. Σε περιμένει μέσα ο κύριος καθηγητής. Σιγά μοναχά τα πόδια σου. Δε μου λες! Στάσου... Πώς το λένε το «σιγά» στο χωριό σου;

—Είναι βαριές οι σόλες..., λέει το παιδί. Δεν μπορώ.

—Πριχού να πασκίσεις, ποτές να μη λες «δεν μπορώ».

—Πασκίζω, μα δεν μπορώ.

—Τότε, άιντε, μπες. Και καλό ξεσκάλωμα.

Ο Μέλιος μπήκε στην πόρτα που του έδειχνε. Μέσα ήταν ησυχία. Τα θρανία περίμεναν στη σειρά σαν τις αδειανές κυψέλες.

Ο καθηγητής κοιτούσε έξω απ' το παράθυρο. Το μάτι του παιδιού πήρε την κοφιά του. Στεγνό πρόσωπο σε χρώμα ξυλοκάρβουνου. Μαλλιά ίσια, πυκνά, φυτρωμένα χαμηλά. Ηλικία δύσκολη.

—Ήρθες;... είπε σε μια στιγμή. Κάθισε εκεί. Όχι εκεί, στο πρώτο.

Ύστερα ακούμπησε στην έδρα και στάθηκε να τον κοιτάξει.

—Έχεις το απολυτήριό σου;

Το παιδί το τράβηξε προσεχτικά μέσα απ' τα χαρτιά του και του τ' άπλωσε.

—Α..., κάνει ο καθηγητής και σκύβει να δει καλύτε-

ρα. Οι βαθμοί σου είναι καλοί. Και η διαγωγή σου άμειπτος. Καλά.

Διπλώνει το χαρτί και παίζει μαζί του, χτυπώντας το στην αριστερή του παλάμη. Κατόπι ξαναπηγαίνει στο παράθυρο και κοιτά έξω.

Ο Μέλιος νομίζει ότι δε θα ξαναφύγει πια απ' το παράθυρο, ότι θα βραδιαστεί εκεί. Πόση ώρα περνά; Δεν ξέρει. Κάποια στιγμή λαλεί ένα πετεινάρι. Δε θα ξυπνήσει, λοιπόν, ούτε τώρα;

Όχι, δεν ξύπνησε ούτε τώρα. Μήπως μετάνιωσε;... Μήπως πάλι ξέχασε ότι είναι καθηγητής; Πόσο θα κρατήσει αυτό;

Μα όχι, δεν κράτησε πολύ. Λίγο πριν απελπιστεί ο Μέλιος, ο καθηγητής γύρισε.

—Πού είναι οι κηδεμόνες σου; τον ρωτά.

Ο Μέλιος ζυγιάστηκε λίγο. Στο τέλος:

—Πουθενά..., είπε.

—Τότε... ποιοι σε φροντίζουν;

—Εγώ.

—Και τα γράμματα ποιοι σου τα 'μαθαν;

—Εγώ...

Το φιογκάκι ξαφνικά ανεβοκατέβηκε παράξενα στο λαιμό του. Πήγε στην έδρα κι άνοιξε ένα βιβλίο. Τράβηξε ένα φύλλο χαρτί, έγραψε καμιά εικοσαριά αράδες και του το 'δωσε.

—Αυτά είναι τα «ερωτήματα», του λέει. Καθαρόγραφέ τα ένα ένα στην κόλλα σου κι από κάτω δώσε τις απαντήσεις. Κάνε με την ησυχία σου.

Ανέβηκε στην έδρα, άνοιξε ένα βιβλίο και χώθηκε μέσα του.

Παιχνιδάκι ήταν αυτά τα ερωτήματα για το Μέλιο.

Στρώθηκε κει και τα 'γραψε στη στιγμή. Κατόπι αρά-
διασε τις απαντήσεις, δίπλωσε την κόλλα και κάθισε κι
έβλεπε τον καθηγητή.

—Τι τρέχει; έκανε κείνος κάποια στιγμή, σαν τον ανα-
κάλυψε. Γιατί δεν τα γράφεις;

—Τα 'γραφα.

—Ωραία. Τότε γράψε τις απαντήσεις.

—Τις έγραφα.

—Πώς;;

Ο καθηγητής βρέθηκε κάτω.

—Δεν είναι δυνατόν! Δεν μπορεί. Για δώσε δω.

Τα πήρε, τα κυνήγησε με το μάτι, χτύπησε μια δυο
φορές το στόμα του κι απόθεσε το χαρτί στην έδρα.

—Σε συγχαίρω..., είπε σοβαρά, σχεδόν σκοτεινά. Φο-
βούμαι, όμως, ότι έχεις αποστηθεί όλα τα κείμενα της
έκτης. Μ' αρέσει η δυνατή μνήμη, αλλά δεν ενθαρρύνω πο-
τέ τη μηχανική αποστήθιση. Έκανες διόλου ορθογραφία;

—Όχι.

—Κι όμως τα λάθη σου είναι λίγα. Τώρα περνούμε
στα προφορικά...

Μισή ώρα αργότερα έμπαινε στην αίθουσα ο γυμνα-
σιάρχης.

—Κύριε γυμνασιάρχα..., είπε ο καθηγητής με δειλό
ύφος. Τελειώσαμε.

—Πώς πήγε; ρώτησε κείνος κοφτά και μέτρησε με
δυσπιστία το παιδί.

—Καλά... Δύναμαι να είπω καλά... Εν γένει, πολύ
καλά.

—Μμ... Για να δω... και πήρε να περιεργαστεί το
χαρτί. Μμ... ξανακάνει. Ναι... Και στα προφορικά;

—Επίσης... δύναμαι να...

—Καλά. Από δω είσαι συ; Γιατί ήρθες τόσο καθυστερημένος;

—Κύριε..., είπε ο Μέλιος και κατάπие. Δεν... δεν... το ήξερα. Ήρθα από χωριό.

—Αδιάφορον! Έπρεπε να το ξέρεις. Έμεινες σε καμιά τάξη στάσιμος;

—...

—Γιατί δεν απαντάς;

—Ό... όχι.

—Γιατί διστάζεις; Εφοίτησες ανελλιπώς και τα έξι χρόνια;

—Όχι... δεν...

—Τι «δεν»;

—Δεν... πήγα σχολειό καθόλου.

—Καθόλου; Πώς; Κύριε Σκαμβουρά!... Τι αποκάλυψες είναι αυτή;

Ο καχημένος ο κύριος Σκαμβουράς... Θα προτιμούσε να ήταν ο ίδιος στη θέση του παιδιού. Το φιογκάκι ανεβοκατέβηκε και σφίχτηκε να του πνίξει το λαιμό. Έμεινε εκεί ακουμπισμένος στην έδρα του και κοιτούσε μια το γυμνασιάρχη και μια το παιδί.

—Δεν είχα προβλέψει κάτι παρόμοιον, κύριε γυμνασιάρχα. Ομολογουμένως είναι κάτι το εκπληκτικόν.

—Τι «εκπληκτικόν», κύριε Σκαμβουρά; Εδώ πρόκειται περί πρωτοφανούς απάτης! Να σημειωθεί το όνομα του διδασκάλου.

Κατόπι στράφηκε στο παιδί.

—Πώς τόλμησες εσύ, νεαρέ, να εξαπατήσεις ολόκληρον Εκπαιδευτήριον; Ε;... Σιωπάς; Χαά! Η σιωπή του ενόχου! Παύσε αμέσως να κλαις!

Ξαφνικά το παιδί τίναξε πίσω το κεφάλι του και τότε

οι δυο καθηγητές βρέθηκαν αντίκρυ σ' ένα εξαγριωμένο τιγράκι.

—Όχι, κύριε! Δεν κλαίω!... Γιατί; Δεν έφταιξα σε τίποτα. Κι ούτε φέματα είπα. Γιατί δε δέχεστε τα γράμματά μου, κύριε γυμνασιάρχα; Αυτά μου δείξανε, αυτά έμαθα. Γιατί δεν τα δέχεστε; Είναι αλλιώτικα τα γράμματα του σχολείου; Δεν είχα χρήματα για να πάω στο σχολείο, και τα 'μαθα στο χωράφι. Κακό είναι; Τώρα εσείς μου λέτε ότι δεν έχουν πέραση.

—Σιωπή!!

Ο γυμνασιάρχης ήταν γαλάζιος απ' το θυμό.

—Θα φύγω..., είπε ο Μέλιος. Και σ' όποιον με ρωτάει, θα λέω ότι κάποτε μάζεψα λίγα λεπτά για να πάω στο Γυμνάσιο, μα μ' έδιωξαν, επειδή τα γράμματα που είχα μαζί μου ήταν του χωραφιού και δεν περνούσαν.

—Ορίστε, φίλε μου, θράσος! Ιδού ιταμότης! Σε ερώτησα για το όνομα του διδασκάλου διά να αναφερθώ εις το Υπουργείον. Επ' αυτού ζητώ να έχω απάντησιν. Τα λοιπά είναι φληναφήματα! Αναμένω... Δεν απαντάς;

—Προφανώς..., δοκίμασε να επέμβει ο καθηγητής. Προφανώς, ελησμόνησε το όνομα του διδασκάλου. Ε, παιδί μου;

—Όχι..., είπε ο Μέλιος. Το ξέρω!

—Και γιατί δεν το λες; απλώνει να τον αρπάξει απ' τ' αυτί ο γυμνασιάρχης.

—Δεν είμαι Ιούδας! ξεφώνισε ο Μέλιος και το 'βαλε στα πόδια.

Ο γυμνασιάρχης έτρεχε σα λύκος ξοπίσω του.

—Έλα δω!... Εσύ! Εδώ!... Ε... Συ!

Ο Μέλιος κατακυλούσε τη σκάλα.

—Επιστάτα!... Εσύ!... Πιάσ' τον!...

Ο Μέλιος κατέβαινε ορμητικά τη σκάλα. Μπροστά του ήταν η πόρτα. Μα κάτι την έφραζε. Ένα γαλάζιο καβάδι.

—Έλα δω, σκαθαράκι. Εσύ ήσουν ο φρόνιμος;

—Κράτα τον! φωνάζει από πάνω ο γυμνασιάρχης.

—Άφησέ με..., παρακαλεί με βουρκωμένα μάτια το παιδί. Μπαρμπα-Θόδο, εσύ που είσαι καλός... άφησέ με.

—Θα σ' απόλαγα, μωρό μου, μα ύστερις θα μ' απολύσουνε και μένα... Και τότε τι θα φάει η βαβά; Εδώ! Μην κλοτσάς, γιατί θα σου φορέσω καπιστρού!

—Παππού..., άσε με, γιατί θα σε δαγκώσω.

—Φρόνιμααα.

—Για τελευταία φορά σού λέω... Άφησέ με.

—Σσσου! είπα.

—Ε, να κι εγώ!

Όπως κρατούσε το δοχείο με το μελάνι, του το χύνει με δύναμη στα μάτια. Ο γέρος τον άφησε για να πιάσει τα μάτια του κι ο δράστης έγινε άφαντος. Πρόφτασε μοναχά, για μια στιγμή, πριν στρίψει το στενό, να δει το γυμνασιάρχη, που πάνω στη μαρμαρόσκαλα κουνούσε τα χέρια του σαν τρελός.